

Uitgangspuntennotitie Licht in de openbare ruimte gemeente Winterswijk 2024 t/m 2030

April 2024

Aanleiding

Deze uitgangspuntennotitie is gebaseerd op het vorige beleid. De basis van dat beleid was goed, maar de ontwikkelingen die een rol spelen bij het afwegingskader zijn wel wat veranderd. Denk daarbij aan ontwikkelingen als led, markering en reflectie, maar ook aan licht op maat. Daarnaast bepalen ook steeds meer niet-gemeentelijke lichtbronnen de kwaliteit van de openbare ruimte (leefomgeving).

Denk daarbij bijvoorbeeld aan:

- licht van bedrijven
- aangeliichte monumenten of bijzondere gebouwen
- reclameverlichting
- licht op sportvelden

Dit licht is vaak niet van de gemeente, maar heeft wel effect op en in de openbare ruimte. Deze lichtbronnen nemen we mee in beleid. Verder heeft duurzaamheid en inclusie een prominente plek gekregen in het coalitieakkoord. In voorliggende notitie en aankomend beleid sluiten we hierop aan.

Doel van verlichting

Het doel van de verlichting is om een bijdrage te leveren aan:

- een goede verkeersveiligheid waar dat van toepassing is en waar geen alternatief beschikbaar is
- het bevorderen van de verkeersdoorstroming
- een goede sociale veiligheid (waar dat nodig is) en waardoor met verlichting geen schijnveiligheid ontstaat
- het creëren van een sfeervolle leefomgeving

Daar waar verlichting noodzakelijk is moet deze de aanwezige flora en fauna zo min mogelijk verstoren.

Visie

We zijn een groene, gezonde, aantrekkelijke gemeente met een bloeiende flora en fauna. We houden het belang van een sfeervolle, leefbare en goede openbare ruimte altijd in het oog. Licht is alleen daar op die momenten dat het nodig is. Zo is de hinder minimaal en dragen we bij aan een duurzame samenleving.

Uitgangspunten

Voorgaande samengevat komen we tot een afwegingskader bestaande uit vier uitgangspunten en onderliggende, beleidsmatige, keuzes:

1) Doordacht verlichten

Het uitgangspunt bij nieuwe en bestaande situaties is vanzelfsprekend de verkeersveiligheid.

De weginrichting is bepalend voor de keuze om wel of niet te verlichten. We hebben oog voor alternatieven als kattenogen, schrikhekken, ledlampjes in de as van de weg, enzovoorts.

Mocht dit niet voldoende zijn om de verkeersveiligheid te waarborgen en er toch verlichting nodig zijn, dan plaatsen we verlichting die energiezuinig is en de mogelijkheid heeft om te dimmen in de avond en nacht. Bovendien kijken we per situatie of het licht ook in de nacht nodig is.

De volgende uitgangspunten horen bij bewuster verlichten:

a) Niet verlichten tenzij, oftewel licht alleen daar waar het nodig is

In nieuwe situaties, reconstructies en bestaande situaties wordt beoordeeld of verlichting nodig is of dat alternatieven ook kunnen volstaan. Verkeersveiligheid is hierin een doorslaggevend thema.

b) 's Nachts verlichting uit of zachter laten branden

Op plekken waar het gebruik in de avond minimaal is én de verkeersveiligheid niet in gevaar is, kiezen wij ervoor om de verlichting in de avond en de nacht te dimmen of uit zetten. Vanuit het

gevoel van sociale veiligheid is het gewenst om op bepaalde plekken verlichting te laten branden. Op deze plekken kiezen wij ervoor om enkel het lichtniveau te dimmen.

c) Licht op maat

Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van nieuwe technieken als sensoren en alternatieve vormen van verlichting. Hierbij is niet de terugverdientijd leidend, maar het realiseren van energiebesparing, effect op flora en fauna en de leefomgeving van inwoners.

d) Reduceren hoeveelheid licht in het buitengebied

Het streven is om aan het eind van de beleidsperiode minimaal 20% van het areaal, ten opzichte van 2021, te verminderen. Dit gaat wij monitoren door energiefacturen per kast in de tijd met elkaar te vergelijken. In ons beheersysteem is inzichtelijk welke lichtmasten op welke kast zijn aangesloten. Daar waar grote veranderingen te verwachten zijn gaan wij in gesprek met belanghebbenden.

e) Reduceren hoeveelheid licht binnen de kom

Het streven is om aan het eind van de beleidsperiode minimaal 20% van het areaal, ten opzichte van 2021, te verminderen. In de huidige situatie zijn er plekken verlicht die niet bijdragen aan verkeersveiligheid, leefbaarheid of sfeer. Dit gaat wij monitoren door energiefacturen per kast in de tijd met elkaar te vergelijken. In ons beheersysteem is inzichtelijk welke lichtmasten op welke kast zijn aangesloten.

f) Aandacht voor sociale veiligheid, leefbaarheid en sfeer

Te allen tijde houden wij rekening met de impact van verlichting op sociale veiligheid, leefbaarheid en sfeer. Effectief, gebiedsgericht en in samenspraak met belanghebbenden.

g) Tegengaan van onnodige lichthinder en lichtvervuiling

We willen onnodige lichthinder en lichtvervuiling van openbare verlichting af laten nemen door in te zetten op een lagere lampsterkte, gericht licht (minder strooilicht) en overal dimmen. We kijken ook naar de impact van niet-gemeentelijke lichtbronnen. Door in gesprek te gaan met eigenaren van deze lichtbronnen proberen wij ook hier lichthinder of lichtvervuiling tegen te gaan.

h) Het Politie Keurmerk Veilig Wonen (PKVW) niet hanteren voor de openbare verlichting

Het Politie Keurmerk Veilig Wonen (PKVW) en het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) is relevant als het gaat om openbare verlichting. Het PKVW eist dat achterpaden worden verlicht en dat de richtlijn openbare verlichting volledig wordt aangehouden. In Winterswijk zijn het merendeel van de achterpaden van woningbouwverenigingen en de achterpaden die wij hebben verlichtten wij al jaren niet. Daarmee voorkomen wij lichthinder in achtertuinen. De richtlijn openbare verlichting hanteren wij niet, net als veel omliggende gemeenten. Met name vanwege een te grote hoeveelheid licht op straat. Het KVO is een keurmerk voor bedrijventerreinen, winkelgebieden of buitengebied. Dit betreft een samenspel tussen direct betrokkenen en gemeente. Ons beleid is bepalend voor de hoeveelheid verlichting.

i) Objecten aan lichtmasten staan wij toe, mits de lichtmasten hierop berekend zijn.

In het centrum hebben wij in het verleden bloembakken aan lichtmasten bevestigd. Dit willen wij ook in de toekomst blijven toestaan, mits de lichtmasten hier op berekend zijn. Dit betekent dat lichtmasten een sterkteberekening moeten ondergaan alvorens dergelijke objecten aan masten bevestigd worden.

j) Zeer terughoudend ten aanzien van displays

Wij zijn terughoudend als het gaat om nieuwe led displays en lichtbakken. Ze zijn storend in het landschap en hebben een negatief effect op de verkeersveiligheid.

k) Juiste lichtsterkte toepassen met zo goed mogelijke gelijkmatigheid

Wij hanteren de landelijke richtlijn NPR13201/A1. Deze richtlijn adviseert over horizontale lichtsterkte, verticale lichtsterkte en de verdeling van licht op de weg (gelijkmatigheid).

2) **Gebiedsgericht verlichten**

Elke gebied is anders. Niet alleen wat betreft de inrichting, maar ook qua gebruik. In het ene gebied is de verkeersveiligheid van belang, in andere gebieden meer de sociale veiligheid. In woongebieden gaan we anders om met verlichting dan in bijvoorbeeld een winkelcentrum. Per gebied wordt bekeken welke functie verlichting heeft en wat de benodigde hoeveelheid licht is en met welke verdeling van het licht. Ook de lichtkleur kan verschillen.

De volgende uitgangspunten horen bij gebiedsgericht verlichten:

- a) Hoofdfietsroutes binnen de kom verlichten we en buiten de kom zoeken we naar alternatieven
De hoofdfietsroutes binnen de kom worden verlicht. Buiten de kom worden hoofdfietsroutes in principe niet verlicht. Het gaat hier om routes tussen de kernen en Winterswijk. Wel voorzien wij deze routes van alternatieven zoals een lichter wegdek of reflecterende belijning. Daar waar het een veel gebruikte route én schoolfietsroute betreft, blijft de mogelijkheid om onder bepaalde voorwaarden verlichting te plaatsen. Denk aan verlichting met detectie, het dimmen van verlichting in de avond en het uitzetten van verlichting in de nacht.
- b) Parken, groenvoorzieningen, speelterreinen en natuurgebieden worden niet verlicht, tenzij maatwerk vereist is.
Dit betekent dat daar waar nog wel verlichting staat deze in principe wordt verwijderd op het moment dat einde levensduur bereikt is, maar wel in overleg met belanghebbenden.
- c) Parkeerterreinen en bedrijventerreinen verlichten we op maat
Voor parkeerterreinen en bedrijventerreinen gaan wij per situatie beoordelen of verlichting zinvol en gewenst is in de nachtelijke uren. Het is van belang om de verlichting met ondernemers af te stemmen.

3) Energie en milieu

De energie en milieueisen zijn behoorlijk aangescherpt sinds het vorige beleidsplan. We hanteren de volgende uitgangspunten op gebied van energie en milieu:

- a) We voldoen aan het Energieakkoord
Voor openbare verlichting betekent dit onder meer 50% energiebesparing ten opzichte van 2013. Daarvoor moeten nog wel stappen gezet worden. Bijvoorbeeld door middel van dimmen of het uitzetten van verlichting in de nacht.
- b) Per situatie bepalen we wat de meest energiezuinige en duurzame oplossing is
We kijken per situatie en binnen de beschikbare middelen naar passende oplossingen. We kiezen zoveel mogelijk voor uniformiteit om de beheerkosten laag te houden.
- c) We maken bij voorkeur gebruik van Circulaire producten
Circulariteit is een belangrijk aspect bij de aanschaf van masten en armaturen. De eisen met betrekking tot licht, onderhoud, garantie en verkrijgbaarheid houden we in het oog.
- d) We gaan 'Smart City' actief inzetten
Met anderen woorden; het slim aansturen van de openbare ruimte. Onder meer door het plaatsen van sensoren aan onze masten. Sensoren voor fijnstofmeting, verkeerstelling, wifi, enzovoorts.
- e) Nieuwe technieken pilots
We houden ontwikkelingen nauwlettend in de gaten en stimuleren het gebruik van nieuwe technieken door het opzetten van pilots. Wij zoeken met name naar technieken die een bijdrage kunnen leveren aan energiebesparing en duurzaamheid.
- f) Zorgdragen voor elektrische installaties
Het betreft hier de installatieverantwoordelijkheid. Hoewel de gemeente eindverantwoordelijke blijft, streven wij ernaar om de installatieverantwoordelijkheid bij de onderhoudsaannemer te beleggen.
- g) Eigen net aanleggen in nieuwe situaties
We leggen in nieuwe situaties en reconstructies eigen netten aan. Dit doen wij omdat dit voordelen oplevert voor beheer en onderhoud. Bijvoorbeeld omdat wij op deze manier sneller in staat zijn om kabelstoringen te verhelpen en geen kosten hebben bij het aan- of afkoppelen van lichtmasten. In de huidige situatie kost het aan- of afkoppelen van lichtmasten €400,- per mast. Het geheel moet voldoen aan de NEN1010 en NEN3140. Deze normen beschrijven waar de netten aan moeten voldoen en over welke bevoegdheden mensen moeten beschikken om aan de netten te werken.

4) Samenwerking

De openbare ruimte wordt door iedereen gebruikt, inwoners, ondernemers, verenigingen. Door samen op te trekken kunnen we komen tot een prettigere, energiezuiniger openbare ruimte.

- a) Integrale afstemming
- b) In gesprek met andere lichtbroneigenaren

Niet alleen gemeentelijke lichtbronnen, maar ook niet-gemeentelijke lichtbronnen zijn bepalend voor het straatbeeld. Denk aan de hoeveelheid, het tijdstip en de kleur van verlichting. We gaan in gesprek met de eigenaren van deze lichtbronnen.

c) Participatie waar mogelijk en wenselijk

Het realiseren van een prettige, kwalitatief betere en duurzame samenleving is alleen te realiseren in zorgvuldige afstemming met direct betrokkenen.